

FLUXUS

INCLUSIEF ALLES

Projectplan bij aanvraag
CULTUUREDUCATIE MET KWALITEIT 3
Door Fluxus Onderwijs

fluxus

kunst + cultuur
voor iedereen

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING	4
Inclusief alles.....	4
Het onderwijs als vertrekpunt.....	4
De cultuurmaker	4
INCLUSIEF ALLES	5
TERUGBLIKKEN EN VOORUIT KIJKEN.....	6
Cultuureducatie met Kwaliteit 2013-2016	6
Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020	6
Een onafhankelijke positie.....	6
Een team van coaches in cultuur	6
Eigenaarschap bij de school.....	7
Door met Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024	8
Inclusie als prioriteit	8
Actief op alle managementniveaus	8
... MET FLUXUS CENTRUM VOOR DE KUNSTEN IN ZAASTAD	9
De rol van FluXus in Zaanstad.....	9
Meer kennis over inclusie	9
Van alle markten thuis	9
Gedeelde verantwoordelijkheid	10
Eén voor allen, allen voor één	10
Cultuurconvenant	10
Verbinding tussen binnen- en buitenschools onderwijs.....	10
Van primair naar voortgezet onderwijs	11
Kennisdeling.....	12
... MET ONDERWIJS	13
Kaderen op strategisch niveau	13
Rol- en taakverdeling schoolbestuur en FluXus	13
Onderwijs en de totstandkoming van het CMK3-plan.....	13
Visie op CMK3 door schoolbestuur Zaan Primair	14
Visie op CMK3 door schoolbestuur Agora	15
Afstemming met de éénpitters.....	15
De scholen in de gemeente Oostzaan	15
Vertalen op tactisch niveau	16
Met schooldirectie en cultuurcoördinator	16
Monitoren en evalueren	16

Doen op operationeel niveau	18
School-ontwikkelbudget	18
Realisatie van de ambities	18
Samenwerkingsprojecten	18
... MET CULTUURMAKERS	24
Samenwerken voor cultuur	24
Verbinder tussen vraag en aanbod	24
Curriculumvernieuwing: samen sterker	24
Samen kennis ontwikkelen en delen	25
Anders bekwaam	25
... MET RISICO	27
BEGROTING.....	28
Toelichting op bijdrage scholen.....	28
PLANNING	29
BIJLAGE 1.....	30
Rol- en taakverdeling tussen onderwijs en Fluxus.....	30
BIJLAGE 2	31
Beoogde deelnemende scholen, cultuurtype, koers CMK3.....	31
BIJLAGE 3	32
Beoogde culturele partners.....	32
BIJLAGE 4	33
Schoolontwikkelbudget uit CMK	33

SAMENVATTING

Inclusief alles

Voor Cultuureducatie met Kwaliteit 3 (CMK3) is FluXus penvoerder voor de gemeente Zaanstad en Oostzaan. Alle kinderen moeten hun talenten kunnen ontdekken en verder ontwikkelen. Dat kan dus ook zijn binnen hun eigen culturele wereld. Dat vraagt wellicht aanpassing van onze aanpak: om te komen tot kunst en cultuur voor iedereen is een integrale aanpak nodig waarmee we inzetten op inclusie. Zo helpen we ieder Zaanse kind of jongere zijn eigen culturele loopbaan vorm te geven.

We streven ernaar om binnen CMK3 cultuureducatie op álle managementniveaus een rol te laten spelen: strategisch, tactisch en operationeel. Deze aanpak versterkt het doel om te komen tot een integrale aanpak voor cultuureducatie binnen de gemeente.

Het onderwijs als vertrekpunt

De speerpunten uit CMK3 hebben we samengevat in samenwerking met de schoolbesturen en scholen. De uitgangspunten zijn: *samenwerking tussen onderwijs en de culturele omgeving, kansengelijkheid bevorderen, aansluiten op curriculumvernieuwing, cultuureducatie geïntegreerd met andere vakken en professionalisering.*

Scholen realiseren op basis van deze uitgangspunten en visie hun ambities voor cultuureducatie. Hierbij betrekken ze de terreinen:

- de deskundigheid van het team;
- het schoolprogramma (binnen en buiten);
- de samenwerking met de culturele omgeving.

Ondersteuning vanuit FluXus komt van de cultuurexpert. De cultuurexpert heeft de rol van accounthouder voor cultuureducatie voor scholen. De cultuurexpert zorgt voor succesvolle en onafhankelijke bemiddeling tussen de vraag van de scholen en cultuurmakers in de Zaanstreek én daarbuiten. Cultuurexperts ondersteunen de school in het duurzaam verankeren van cultuureducatie in het schoolprogramma en het samenstellen van een samenhangend programma op basis van de visie en ambities van de school. Daarbij draagt de cultuurexpert bij aan co-creatie, partnerschap en verbinding tussen scholen en cultuurmakers en andere partners.

We onderscheiden drie cultuurtypes: consumerende scholen, participerende scholen, integrerende scholen.

Het spoor van *consumerende* scholen zal zich richten op visie (*waarom*) en een wezenlijke stap zetten tussen de huidige en de gewenste situatie. *Participerende* scholen volgen het spoor van verbreden, verdiepen, verduurzamen. Scholen die écht willen *integreren* zullen daarbij sterk gaan verbinden.

De cultuurmaker

In samenwerking met scholen, cultuurmakers en/of andere partijen realiseren we de ambities van alle ... **scholen in Zaanstad en Oostzaan.**

Onze dialoog gestuurde aanpak vraagt van de FluXus cultuurexperts flexibiliteit en maatwerk. Cultuurmakers en andere betrokken partijen stemmen de inbreng van hun expertise af op de te bereiken doelen van de school. Dit vraagt ook van hen flexibiliteit en maatwerk. Om de samenwerking tussen onderwijs en cultuurmakers te versterken organiseren we kennisdeling en deskundigheidsbevordering voor alle betrokken partijen.

INCLUSIEF ALLES

Inclusie betekent voor ons dat wij ervan overtuigd zijn dat kunst en cultuur voor iedereen toegankelijk moet zijn.

Voor Cultuureducatie met Kwaliteit 3 (CMK3) is FluXus penvoerder voor de gemeente Zaanstad en Oostzaan. Op scholen binnen deze gemeenten zijn totaal 160 verschillende nationaliteiten vertegenwoordigd. FluXus vindt het belangrijk als die kinderen hun talenten kunnen ontdekken en verder kunnen ontwikkelen. Dat kan dus ook binnen hun eigen culturele wereld zijn.

Dat vraagt aanpassing van onze aanpak: om te komen tot kunst en cultuur voor iedereen is een integrale aanpak nodig. Dan zorgen we ervoor dat organisaties met elkaar samenwerken vanuit één visie, maar met de inbreng van hun eigen identiteit, en bundelen we onze krachten. Tussen de schoolbesturen, scholen, gemeenten en FluXus zijn de eerste stappen richting zo'n aanpak gezet.

Inclusie vraagt nog veel meer... De voorgaande periodes Cultuureducatie met Kwaliteit lagen behoorlijk in de *comfort zone* van de meeste penvoerders in den lande. De vraag om inclusie en kansengelijkheid vraagt bij penvoerders om een verruiming van de culturele bril en verbinding met verschillende domeinen in de samenleving: het sociaal domein, sport en de zorg. FluXus heeft hier een voorsprong in, door onze afdeling Zorg & Welzijn en de activiteiten die de afgelopen jaren zijn gerealiseerd binnen dit domein.

FluXus juicht toe dat we óók binnen Cultuureducatie met Kwaliteit kunnen inzetten op deze verbindingen, vanuit de individuele school, maar ook door projecten met meerdere scholen en andere maatschappelijke partijen. Samen met hen, maar ook met een partij als het LKCA, onderzoeken wij welke stappen nodig zijn om alle Zaankanters **werkelijk** te bereiken.

Otto Berg – directeur FluXus

Maaïke Haas – coördinator FluXus Onderwijs

De foto's in die plan zijn gemaakt op verschillende basisscholen door Leonard Guarna

TERUGBLIKKEN EN VOORUIT KIJKEN

Cultuureducatie met Kwaliteit 2013-2016

In CMK-periode 2013-2016 heeft de nadruk gelegen op het introduceren van de kunstvakdocent in de klas, als partner in onderwijs. Hierdoor is het onderwijs beter op de hoogte geraakt van de waarde van cultuureducatie voor het onderwijs, waardoor positie van cultuureducatie is versterkt op scholen.

Deze aanpak bleek inspirerend en motiverend, maar niet duurzaam. Omdat deze aanpak vooral op het *operationele niveau* gericht was, in de klas, is te weinig verankerd.

Cultuureducatie met Kwaliteit 2017-2020

In CMK-periode 2017-2020 werd het plan ingezet om de kerndocenten binnen FluXus Onderwijs sterker in te zetten als *change manager* voor cultuureducatie in de scholen. De *change manager* is in de uitwerking binnen CMK2 meer een accounthouder geworden als aanspreekpunt voor scholen voor cultuureducatie binnen FluXus.

De accounthouder brengt het gesprek over cultuureducatie meer naar *tactisch niveau*, met schooldirecteur en cultuurcoördinator, over beleid, (onderwijsvisie)visie en doelen die daarbij passen, alvorens met elkaar te bepalen welke activiteiten nodig zijn om een gewenste situatie te bereiken.

Om de rol van de kerndocent als *change manager* beter vorm te geven, hebben we de volgende veranderingen doorgevoerd:

Een onafhankelijke positie

Het bleek dat niet alle kerndocenten vanuit een brede visie op cultuureducatie advies konden geven op de vraag van de school. Adviserend vanuit het referentiekader van de kerndocent, werd geadviseerd op de *wát* (*operationeel*). Aan het proces rond de *waarom* en *hoe* (*tactisch*) werd niet voldoende aandacht besteed. Bovendien kreeg de kerndocent, in dienst van FluXus, geregeld een rol bij de uitvoer van de *wát*.

Een eerste stap in de verandering van bovenstaande situatie is geweest dat we onze rol als aanbieder hebben losgelaten. Dit heeft personele gevolgen gehad én gevolgen voor onze eigen programma's, zoals Muziek maakt School. De laatste is verder gegaan onder Stichting Hallo Muziek en wordt nu vanuit een onafhankelijke basis óók ingezet op scholen.

Anno 2020 werkt FluXus aan optimalisering van de cultuureducatie, onder andere, binnen het onderwijs. We verzorgen advies, bemiddeling tussen vraag en aanbod, maatwerkprojecten met derden, deskundigheidsbevordering en kennisdeling. Dit doen wij *belangeloos* en in samenwerking met een netwerk van cultuurmakers. Hierdoor realiseren wij op maat partnerschappen tussen onderwijs en cultuurmakers.

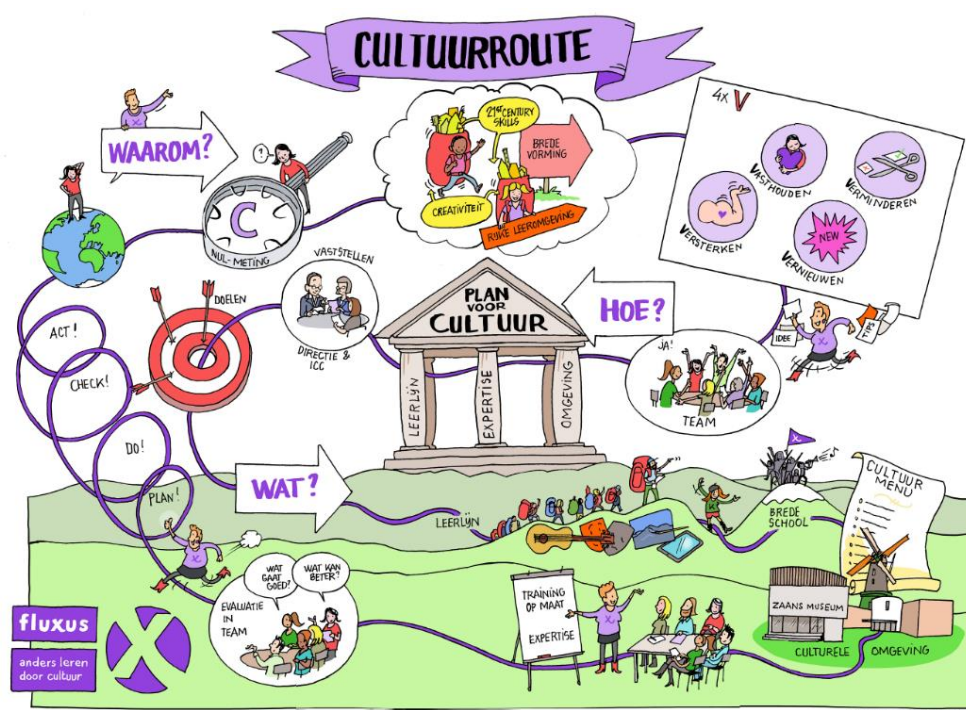
Een team van coaches in cultuur

De functie van *cultuurexpert* is geïntroduceerd. De cultuurexpert heeft de rol van accounthouder voor cultuureducatie voor scholen. De cultuurexpert begeleidt de school in het formuleren van de vraag, waarop onafhankelijke bemiddeling tussen de vraag van de school en culturaanbieders in de Zaanstreek én daarbuiten volgt.

Cultuurexperts ondersteunen de school in het duurzaam verankeren van cultuureducatie in het curriculum en het samenstellen van een samenhangend programma op basis van de visie en uitgangspunten van de school. Daarbij draagt de cultuurexpert bij aan co-creatie, partnerschap en verbinding tussen scholen en cultuuraanbieders.

Eigenaarschap bij de school

Vanuit de Golden Circle van Simon Sinek, hebben we een theoretische basis neergelegd bij de scholen. Deze is verbeeld in de *Cultuurroute*. Deze heeft ervoor gezorgd dat de *hoe* en *waarom* naar voren zijn gehaald in gesprekken met scholen en de *wát* ver naar achteren is geschoven. Dat wij als FluXus de wat niet meteen voor de school invullen, maar dat de scholen toch echt eerst op andere vlakken keuzes maken. Deze instelling heeft het eigenaarschap van cultuureducatie bij de school (terug)gelegd.

Bij de afsluiting van CMK 2017-2020, in juni 2021, kijken we terug op de realisatie van vijf co-creaties tussen scholen en cultuurmakers die vrij te gebruiken zijn door alle scholen in de Zaanstreek en daarbuiten. De deskundigheid van leerkrachten is bevorderd door onze inbreng bij ICC-netwerken, teamscholingen, co-teaching en coaching. Daarbij hebben we cultuurmakers deskundiger gemaakt in procesgerichte didactiek, coaching en co-teaching in het onderwijs.

We hebben als team onderwijs inzicht gekregen in het cultuurtype scholen in de gemeenten. We onderscheiden drie types, die zijn afgeleid van de scenario's uit HARTd voor Cultuur – herziene versie uit 2014. We concluderen dat Zaanstad en Oostzaan met name de eerste twee types kent en een enkele van het derde type.

Consumeren; de school maakt een selectie uit het aanbod van cultuuractiviteiten van diverse cultuurmakers en culturele instellingen.

De school oefent geen invloed uit op het aanbod van cultuurmakers. De keuze van cultuuractiviteiten wordt gemaakt aan de hand van criteria rond financiën en planning en minder op basis van inhoud of aansluiting op het curriculum.

Participeren; op cultuureducatie in brede zin is meer expertise binnen het team. Eén van de teamleden is gekwalificeerd als cultuurcoördinator, die deelneemt aan netwerken voor cultuureducatie. De eigen ambitie op het gebied van cultuureducatie wordt vertaald in vragen waarop extern een passend aanbod wordt gezocht of ontwikkeld door cultuurmakers.

Integreren; cultuureducatie is onderdeel van een geïntegreerd geheel. De school richt zich niet alleen op het verbinden van verschillende cultuurprogramma's, zoals Cultuurmenu, Brede School en CMK, maar met het onderwijs als geheel. De afbakeningsvragen hebben plaatsgemaakt voor integrale vragen, waar met verschillende samenwerkingspartners antwoord op wordt gegeven.

Door met Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024

Inclusie als prioriteit

Het werken aan inclusie is één van de belangrijkste prioriteiten van FluXus. Dit betekent dat FluXus er moet zijn voor alle Zaankanters, oud en jong, welvarend en minder welvarend, met en zonder beperking, Zaans van oorsprong of met andere roots. Dat is niet in een paar weken geregeld. We werken daarom structureel organisatiebreed aan inclusie. Dat geldt enerzijds voor de organisatie zelf. Er wordt intern aandacht besteed aan wat de consequentie is van het werken aan inclusie, wat betekent dat voor de organisatie, voor de positionering van FluXus, voor de samenstelling van het personeel, de rol van vrijwilligers, de administratieve procedures, de toegankelijkheid, voor de communicatie, de interne afspraken en werkwijze.

Daarnaast heeft dat ook consequenties voor ons aanbod naar doelgroepen in het algemeen, binnen het onderwijs en meer specifiek binnen CMK3. Wat is er nodig om alle kinderen te bereiken, sluiten we aan bij de bestaande behoefte, hebben we voldoende diversiteit binnen ons aanbod, is onze communicatie afgestemd op de doelgroepen, hebben we de juiste partners in het veld.

In dit CMK3 plan speelt inclusie op alle niveaus en onderdelen een rol. Bij de keuzes die gemaakt worden staat inclusie boven aan de agenda.

Actief op alle managementniveaus

Wat we ons realiseren is dat het binnen het onderwijs niet enkel over de rolverdeling tussen FluXus en de school gaat, maar over hoe we ons tot school én schoolbestuur én gemeente verhouden. FluXus heeft zich binnen CMK1 vooral gericht op het *operationeel* niveau, binnen CMK2 op het *operationele* én *tactisch* niveau, binnen CMK3 gaan we ons op *operationeel*, *tactisch* én *strategisch* niveau richten.

Naast het gebruik van de Golden Circle op *tactisch* niveau binnen CMK2 gebruiken we tijdens CMK3 nog een ander model om onze samenwerking met verschillende partners, waaronder onderwijs, te helpen organiseren, namelijk het IPD-model (Integrated Project Delivery). Dit model gaat uit van de hierboven genoemde verschillende managementniveaus: *strategisch*, *tactisch* en *operationeel*. Binnen CMK3 moet cultuureducatie een rol spelen op *alle* drie de niveaus met als doel de realisatie van een integrale aanpak (zie Cultureel Vermogen via www.lkca.nl/categorie/thema/cultureelvermogen/), waardoor kansengelijkheid wordt vergroot.

... MET FLUXUS CENTRUM VOOR DE KUNSTEN IN ZAA NSTAD De rol van FluXus in Zaanstad

FluXus Onderwijs werkt in opdracht van de gemeente Zaanstad aan optimalisering van de cultuureducatie in het onderwijs. We adviseren vanuit onze expertise in cultuureducatie en streven naar verbinding van cultuurmakers met verschillende domeinen in de samenleving, in het sociaal domein via wijkteams, in sport via het Sportbedrijf, in de zorg via welzijnsinstellingen, in het onderwijs via scholen voor primair en voortgezet onderwijs. Daarnaast zorgen wij dat leerlingen hun talenten verder kunnen ontwikkelen en ontplooiën in de vrije tijd. Zo helpen we *ieder* Zaans kind of jongere zijn eigen culturele loopbaan vorm te geven.

Binnen CMK3 willen we deze rol versterken en verduurzamen door onze kennis en betrokkenheid rond maatschappelijke onderwerpen te vergroten en in te zetten op het uitwerken van een integrale aanpak voor cultuureducatie in Zaanstad. Hierdoor worden voor *alle* Zaankanters praktische, culturele en sociaaleconomische drempels die belemmerend werken voor cultuureducatie en -participatie verlaagd.

De rol die we spelen binnen de gemeente Zaanstad, spelen we (nog) niet in de gemeente Oostzaan. Onze activiteiten in deze gemeente richten zich met name op het onderwijs en ons partnerschap met de gemeente Oostzaan beperkt zich vooralsnog tot penvoerder van CMK3. Hierom zullen de hieronder beschreven activiteiten zich met name op Zaanstad richten, waarbij het onze aandacht heeft om steeds verbinding te leggen met Oostzaan.

Meer kennis over inclusie

Een aantal managers bij FluXus heeft de leergang *Inclusief Leiderschap* gevolgd via de Academie voor Cultuurmanagement. Om inclusie in cultuureducatie te versterken gaat team onderwijs eveneens meer scholing volgen over dit onderwerp om onze expertise te vergroten en ons advies hierin een sterkere basis te geven.

Doelstelling: team onderwijs heeft 4 bijeenkomsten rond thema's als inclusie en kansengelijkheid gevolgd.

Van alle markten thuis

FluXus heeft alles in huis, naast een afdeling onderwijs is er een afdeling amateurkunst & vrije tijd en een afdeling sociaal domein. Met onze expertise, organisatiekracht en het netwerk aan cultuurmakers kunnen we de culturele loopbaan van alle Zaankanters faciliteren.

FluXus gaat hier stappen in zetten op beleidsniveau: door specifieke projecten en vraagstukken aan te pakken bevorderen we kansengelijkheid.

Doelstelling: integrale werkwijze binnen FluXus is versterkt door twee projecten waarmee cultuureducatie is gefaciliteerd van geboorte tot graf. Binnen het beleidsteam zijn resultaten en werkwijze gedeeld en geïmplementeerd binnen FluXus.

Gedeelde verantwoordelijkheid

Het onderwijs toont grote betrokkenheid bij cultuureducatie. De impact van deze betrokkenheid willen we versterken door een stuurgroep cultuureducatie, met daarin vertegenwoordigers van gemeente, FluXus en onderwijs, ofwel de *bestuurlijke driehoek*, te realiseren.

Doelstelling: de stuurgroep cultuureducatie is samengesteld uit vertegenwoordigers van de éénpitters, schoolbestuur Agora, schoolbestuur Zaan Primair, gemeente vanuit cultuur en onderwijs én FluXus. De stuurgroep is minimaal 8 keer bijeengekomen.

Eén voor allen, allen voor één

De afgelopen jaren bleek samen optrekken voor cultuureducatie vanuit verschillende organisatielagen (intern en extern) een sleutel tot succes op terreinen als draagvlak en professionalisering. Dit zetten we voort. FluXus heeft ook gemerkt dat op sommige terreinen nog te winnen valt, zoals inhoudelijke afstemming en het verbinden van doelstellingen op strategisch niveau tussen FluXus en onderwijspartners.

Om strategische doelen ten aanzien van de brede cultuureducatie binnen het onderwijs te formuleren moet de stuurgroep komen tot een brede integrale visie. Cultuureducatie met Kwaliteit, het Cultuurmenu, de uitvoering van de Impulsregeling Sport & Cultuur en eventuele toekomstige trajecten komen hiermee onder dezelfde 'paraplu' te hangen.

Doelstelling: de stuurgroep heeft een brede integrale visie op cultuureducatie ontwikkeld. De visie is leidend voor cultuureducatie in het onderwijs binnen Zaanstad.

Cultuurconvenant

Naast de vorming van de stuurgroep en de integrale visie wordt gedurende CMK3 een convenant cultuureducatie gerealiseerd. Hierbij zullen we culturele en maatschappelijke partners betrekken. Onder meer die zijn verenigd in het directeurenoverleg van Zaanse culturele instellingen. De integrale visie zal een rol spelen binnen dit convenant.

Doelstelling: in Zaanstad is een convenant gerealiseerd waarbinnen door verschillende stakeholders voor cultuureducatie, de gemeente én onderwijspartners afspraken zijn vastgelegd voor een integrale en inclusieve aanpak van cultuureducatie.

Verbinding tussen binnen- en buitenschools onderwijs

In het buitenschoolse worden activiteiten met cultuurmakers georganiseerd via de Impulsregeling Sport & Cultuur (ook wel de Brede School genoemd) en via de Verlengde Leertijd. Dit is nog steeds aanbod gelieerd aan de school als organisatie. Daarnaast is er de mogelijkheid om in de vrije tijd, al

dan niet doorstromend vanaf school, te participeren in cultuur. Vanuit de *vonk* die leerlingen op school voelen ten aanzien van cultuur, willen we dat ze verder kunnen *vlammen* in het buitenschoolse ofwel de vrije tijd.

Binnen CMK2 hebben we de nadruk gelegd op het verbinden van CMK, Cultuurmenu en Brede School. In samenwerking met het schoolbestuur zetten we in op het vergroten van het aantal scholen dat *verbindt*. Verderop in dit plan zijn activiteiten beschreven die dit streven ondersteunen.

Doelstelling: er is afgestemd met de schoolbesturen hoe vanuit de integrale visie wordt georganiseerd dat scholen verbinding leggen tussen het binnen- en buitenschoolse programma voor cultuureducatie. Hierdoor wordt samen gewerkt aan de culturele levensloop.

Van primair naar voortgezet onderwijs

Tot nu toe heeft FluXus naar het VO met name een dienstverlenende houding: wij raden cultuurmakers aan voor Rondjes Cultuur en andere éénmalige aanvullingen op CKV en kunstvakken in het voortgezet onderwijs. De uitzondering hierop is VMBO Compaen: met deze school werken we al 10 jaar intensief samen.

In 2020 wordt ter voorbereiding op CMK3 door FluXus een behoeftepeiling uitgevoerd onder de scholen voor Voortgezet Onderwijs in. Aanleiding is het SLO- onderzoek *Monitoring invoering vernieuwd examenprogramma culturele en kunstzinnige vorming h/v*. Er zijn onderzoeksvragen opgesteld voor de Zaanse VO-scholen waaruit duidelijk is geworden waar zij behoefte aan hebben en op welke wijze FluXus kan ondersteunen. Plein C wil een soortgelijk onderzoek opstarten voor scholen in Noord- Holland. We zoeken naar samenwerking en uitwisseling hierin met Plein C.

Vanuit CMK3 wordt gezocht naar verbinding en deskundigheidsbevordering. Na 8 jaar CMK ligt bij het PO heel veel ervaring. Deze kan door middel van uitwisseling worden ingezet voor verbinding met VO. Met name zaken als een zelfregulerende houding en deskundigheidsbevordering kunnen leiden tot hernieuwde inzichten, waar meer ruimte is voor breder onderzoek van kunstdisciplines die aansluiten op de hedendaagse samenleving en belevingswereld van de leerlingen.

Doelstelling: voor het Voortgezet Onderwijs zijn twee momenten voor kennisdeling tussen VO en PO gerealiseerd. Door de cultuurexpert VO zijn zij ondersteund in het aansluiten op het Primair Onderwijs en hebben plannen ontwikkeld om dit te verbeteren.

Kennisdeling

Kennis verwerven en kennis delen is een belangrijk onderdeel in dit plan en loopt door onze verschillende activiteiten heen. We onderscheiden zeven niveaus:

1. Trainingen, workshops, coaching trajecten, bijeenkomsten, ofwel **deskundigheidsbevordering** voor onderwijs en cultuurmakers;
2. Via **FluXus** door de periodieke Onderwijs Update voor directie, ICC en cultuurmakers, door de FluXus Docentennieuwsbrief, door trainingen, workshops en bijeenkomsten;
3. Via de **schoolbesturen** door de nieuwsbrief van de bovenschools cultuurcoördinator, door de ICC-netwerken, door trainingen en workshops, door bijeenkomsten;
4. Via de **gemeente Zaanstad en Oostzaan** door netwerken en bijeenkomsten;
5. Jaarlijks komt FluXus samen met de **penvoerders van de grote gemeenten** in Noord-Holland, onder andere om te bespreken hoe CMK-programma's borging krijgen binnen onze organisaties;
6. Via **provinciale** en **landelijke** bijeenkomsten, netwerken, workshops en trainingen;
7. Via de **lokale pers** waar we een goede relatie mee hebben delen we persberichten om ook bij niet direct betrokkenen *awareness* te vergroten.

... MET ONDERWIJS

Kaderen op strategisch niveau

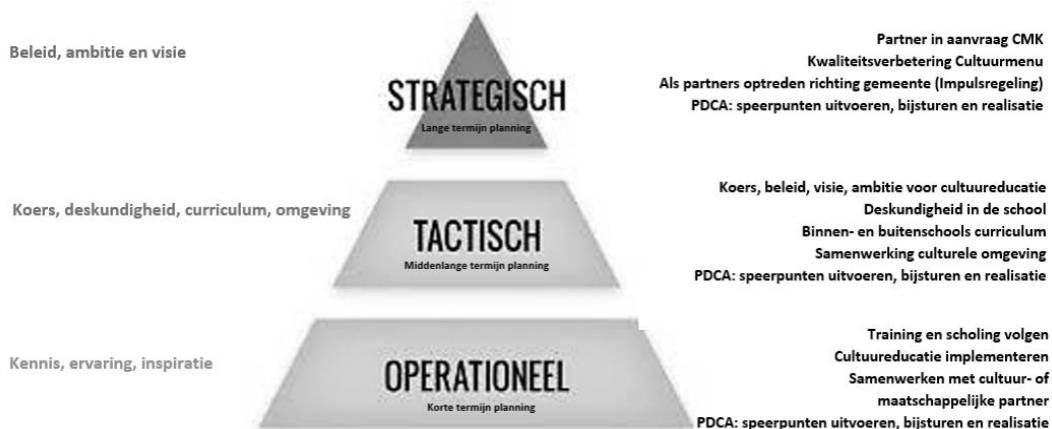
De gemeente Zaanstad kent twee grote schoolbesturen: Agora en Zaan Primair. Daarnaast zijn er drie éénpitters: de Horizon, de Vrije School en de Werf. Er zijn vier scholen in de gemeente Oostzaan: de Noorderschool, de Rietvink, de Kweekvijver en de Korenaar. De laatste valt onder bestuur van Agora, de andere scholen binnen Oostzaan vallen onder bestuur van OPSPOOR. Totaal hebben we het over 57 scholen, waarvan binnen CMK2 47 zijn betrokken. De betrokkenheid is groot. Het *Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP)* vraagt ons om een twee-sporen-beleid. Op 10 scholen na bedienen we binnen CMK3 spoor 1 scholen: scholen die al eerder hebben meegedaan aan CMK. We hebben de ambitie om met de 10 scholen die nog niet deelnemen te starten, spoor 2.

Met alle hierboven benoemde partijen hebben we de planvorming CMK3 afgestemd. Hiermee bedoelen we dat doelstellingen op strategisch niveau verbonden zijn aan de doelstellingen van CMK3.

Rol- en taakverdeling schoolbestuur en FluXus

In 2020 hebben we de samenwerking met de gemeente en de koepels duidelijke afspraken wat betreft rol- en taakverdeling uitgewerkt. Deze hebben we verbonden aan het IPD-model en de managementniveaus.

Beleid, ambitie en visie speelt op strategisch niveau, op tactisch niveau wordt door de school hierop koers, deskundigheid, curriculum en samenwerking met de culturele omgeving vormgegeven. Dit wordt uitgevoerd op operationeel niveau door activiteiten gericht op kennis, ervaring en inspiratie te organiseren. Dit is samengevat in onderstaand figuur, gebaseerd op het IPD-model.

Bij dit model hoort een schema waarin dieper wordt ingegaan op de verschillende rollen en communicatie tussen FluXus, schoolbestuur en school. Het volledige document is opgenomen in bijlage 1.

Onderwijs en de totstandkoming van het CMK3-plan

Af te lezen uit bovenstaand model is dat de schoolbesturen en FluXus partners zijn in de aanvraag CMK. FluXus heeft vanaf de start planvorming de bestuurders nauw betrokken. Uitgangspunt is geweest de doelstellingen van de schoolbesturen op onderwerpen, zoals talentontwikkeling,

kansengelijkheid of professionalisering, te koppelen aan de doelstellingen van CMK3. Zie het resultaat in onderstaande tabel.

CMK3 speerpunten	Agora	Zaan Primair
Samenwerking tussen onderwijs en de culturele omgeving	In onze programma's Cultuureducatie worden sterke verbindingen gelegd met bildung als hoofdthema van Leven/Leren.	In onze programma's en leerlijnen voor cultuureducatie wordt verbinding gelegd met de 21st century skills .
Kansengelijkheid bevorderen	Met cultuureducatie bestrijden we kansenongelijkheid en bevorderen we inclusie . Ieder kind doet mee. Onze invulling van cultuureducatie biedt veel kansen en mogelijkheden om taalontwikkeling te stimuleren.	Taal (en media) ontwikkeling is een expliciet onderdeel van alles wat wij doen. We zijn maatschappelijk betrokken (burgerschap). Via cultuureducatie stimuleren we de open houding ten aanzien van de ander.
Aansluiten op curriculumvernieuwing	Door cultuureducatie ervaren leerlingen de inzet van verschillende media en technieken . Dit draagt bij aan de ontwikkeling van hun eigen vormentaal.	We werken aan de persoonlijke culturele ontwikkeling door kennis en kunde van de kunstvakken .
Cultuureducatie geïntegreerd met andere vakken (thematisch onderwijs)	Binnen onze programma's cultuureducatie is veel ruimte voor talentontwikkeling , het herkennen van talenten en deze vervolgens te helpen ontplooiën.	We ondersteunen en herkennen de ontwikkeling van talent door een procesgerichte aanpak van cultuureducatie. Er wordt verbinding gezocht met taal, rekenen, wereldoriëntatie en filosofie in vakoverstijgende leerlijnen.
Professionalisering	Met cultuureducatie stimuleren en ontwikkelen we de onderzoekende houding en de bildung van de leraar.	Wij agenderen cultuureducatie regelmatig en professionaliseren ons via workshops en studiedagen.

Door te verbinden op strategisch niveau zetten we in op het versterken en verduurzamen van cultuureducatie op scholen, integraal aangepakt.

In samenwerking met bovenscholse ICC's (een per bestuur) is op eenduidige wijze met de scholen gecommuniceerd over de bestuurlijke uitgangspunten. Communicatie is gericht geweest op directie en ICC. De cultuurexperts van FluXus, die ieder een aantal scholen onder hun account hebben, inventariseren ten eerste vragen, opmerkingen en gedachten ten aanzien van de bestuurlijke uitgangspunten. Na toekenning van CMK3 wordt de stap gezet naar meer concrete planvorming op de scholen: tactisch niveau.

Visie op CMK3 door schoolbestuur Zaan Primair

Schoolbestuur Zaan Primair gebuikt de *21st Century Skills* als uitgangspunt voor hun beleid op bestuursniveau en richting de scholen. Zaan Primair wil met cultuuronderwijs bijdragen aan de persoonlijke en culturele ontwikkeling van de leerlingen en hun maatschappelijke betrokkenheid vergroten. Het gaat om:

- Met en van elkaar leren
- Openstaan voor anderen
- Kennismaken met de eigen en andere culturen

Ook willen zij met CMK3 de kwaliteit van cultuureducatie verder versterken en verduurzamen, de kansengelijkheid vergroten en concreet werken aan de professionalisering van de leerkrachten.

We gaan uit van een basis voor cultuureducatie op de scholen. Deze basis is cruciaal om succesvol te werken aan cultuureducatie. De gewenste basis is: de school heeft een gecertificeerde ICC'er en een cultuurbeleidsplan.

Waar dit nog niet is gerealiseerd is, biedt Zaan Primair de mogelijkheden om daaraan te werken.

In het kader van de professionaliseringsregeling voor schoolbesturen, flankerend aan CMK2, is het project CuCo ontwikkeld: *van cultuuruitje naar cultuuronderwijs*. Een co-creatie gerealiseerd door school en cultuurmaker met het Cultuurmenu Zaanstreek. Deze vorm van samenwerking is succesvol en laagdrempelig voor school en cultuurmaker gebleken en ook binnen CMK3 toe te passen door scholen.

Er zijn scholen binnen Zaan Primair die wel meegedaan hebben aan **CuCo**, maar niet aan CMK2 met FluXus als penvoerder. Deze scholen hebben dus wel geprofessionaliseerd en zullen deze werkwijze waarschijnlijk willen voortzetten binnen CMK3.

Visie op CMK3 door schoolbestuur Agora

Het Agorabeleid Cultuureducatie is in ontwikkeling en wordt binnenkort vastgesteld. Dit beleidsplan is niet vrijblijvend; het vloeit voort uit het *Meerjarenbeleidsplan Koers* en geeft sturing aan de uitwerking daarvan op de scholen. Zoals te verwachten, is het cultuurbeleid van Agora nauw verweven met de ambities op het gebied van *bildung*.

Agora wil graag dat alle scholen profiteren van CMK3. Bij cultuureducatie gaat Agora uit van een stevige basis voor cultuureducatie op de scholen. Deze basis is cruciaal om succesvol te werken aan cultuureducatie. In het Agora beleidsplan staat deze gewenste basis beschreven. Waar die nog niet in voldoende mate aanwezig is, biedt CMK3 goede mogelijkheden om daaraan te werken.

Afstemming met de éénpitters

Met de éénpitters in Zaanstad: de Horizon, de Werf en de Vrije School is op basis van de uitgangspunten van CMK3 besproken welke koers voor hén gaat leiden tot het versterken van cultuureducatie op hun school. Twee scholen gaan verder, één school, de Werf, heeft nog niet eerder meegedaan en gaat meedoen.

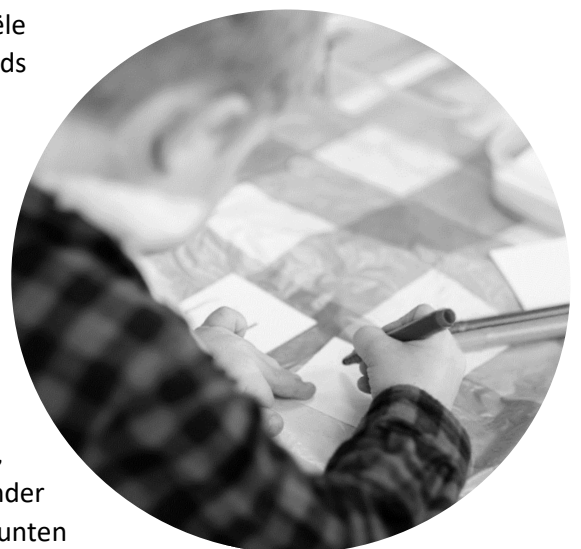
Zij stemmen hun eigen plannen af op de uitgangspunten CMK3, de eerste kolom in de tabel op bladzijde 14.

De scholen in de gemeente Oostzaan

Het was even spannend of de gemeente Oostzaan om financiële redenen wel mee kon doen aan CMK3. In overleg met het Fonds voor Cultuurparticipatie hebben we het bedrag per inwoner naar beneden bijgesteld.

Op advies van FluXus heeft de zoektocht naar gemeentelijke matching zich uiteindelijk ook gericht op de begroting van onderwijs. Werken we met CMK3 immers niet aan het versterken van ons onderwijs? Dit is een succesvolle stap gebleken. Op het nippertje doen ze mee.

Drie scholen in Oostzaan vallen onder bestuur OPSPOOR. Zij zullen hun eigen plannen richten op de uitgangspunten CMK3, de eerste kolom in de tabel op bladzijde 14. Eén school valt onder bestuur van Agora en zal zich ook verhouden tot de uitgangspunten van het bestuur.

Vertalen op tactisch niveau

Met schooldirectie en cultuurcoördinator

Op tactisch niveau gaan directie en cultuurcoördinator met elkaar in gesprek over *hoe* zij verder vorm willen geven aan cultuureducatie op school vanuit de visie van de school (*waarom*). Het tactisch niveau ligt tussen het strategisch en operationeel niveau. Zie het model op bladzijde 13. In de tactische laag ligt de vertaalslag van strategie naar praktijk.

Wij passen dit toe door de scholen in te delen in de eerdere genoemde cultuurtypes:

1. Consumeren;
2. Participeren;
3. Integreren.

Ten aanzien van de hierboven genoemde types, bepaalt de school haar ambitie en legt de koppeling tussen de bestuurlijke uitgangspunten en de schooleigen ambities. Het vormgeven van cultuureducatie op school beslaat in ieder geval de volgende terreinen, zoals verbeeld in de *Cultuurroute* uit CMK2:

- **deskundigheid van het team;**
- **schoolprogramma (binnen en buiten);**
- **samenwerking met de culturele omgeving.**

Het spoor van *consumerende* scholen zal zich richten op visie (*waarom*) en een wezenlijke stap tussen de huidige en de gewenste situatie. Hierbij zijn de vier *V's*, vasthouden, verminderen, versterken, vernieuwen erg bruikbaar. Deze *V's* worden ingezet tijdens de opleiding voor cultuurcoördinatoren en is opgenomen in het Dossier ICC van het LKCA. Voor ICC'ers herkenbaar en goed toepasbaar. *Participerende* scholen volgen het spoor van verbreden, verdiepen, verduurzamen. Scholen die écht willen *integreren* zullen daarbij sterk gaan verbinden. Niet alleen verbinding tussen de verschillende cultuurprogramma's, zoals Cultuurmenu, Brede School en CMK, maar met het onderwijs als geheel.

Directeur en cultuurcoördinator leggen hun ambities vast op een wijze die bij de school past, veelal zal dit een plan voor cultuur zijn. Zij nemen hierin mee: budget, planning en succesindicatoren. Dit is afgestemd met het schoolteam (draagvlak) en met de bovenschools cultuurcoördinator op de wijze die is afgesproken. De FluXus cultuurexpert heeft hierbij een adviserende en inspirerende rol.

Doelstelling: scholen in Zaanstad en Oostzaan hebben hun ambities afgestemd op de uitgangspunten uit de tabel op bladzijde 14. Dit hebben zij gedaan ten aanzien van de deskundigheid van het team, het schoolprogramma en de samenwerking met de culturele omgeving en zo hun visie op cultuureducatie tot uiting gebracht. Ze zijn hierbij desgewenst geadviseerd en geïnspireerd door de cultuurexperts. Dit is vastgelegd en afgestemd met bovenschools cultuurcoördinator op een wijze die de school past.

Monitoren en evalueren

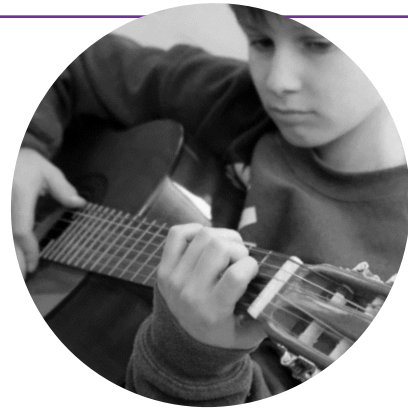
Het aantal *consumerende* scholen binnen de gemeenten is niet groot, dit kan ook niet anders na twee periodes CMK. Naast de ambitie om alle scholen te bereiken binnen CMK3, heeft FluXus de ambitie om het aantal *consumerende* scholen te verminderen. Deze scholen zetten binnen CMK3 een duidelijke stap.

Met *participerende* en *integrerende* scholen zullen we onderzoeken hoe we ten aanzien van eerder behaalde resultaten ondersteunen bij verdiepen, verbreden, verduurzamen, verbinden en waar meer nadruk op moet komen te liggen ten aanzien van de bestuurlijke uitgangspunten.

Een groot punt van aandacht is hoe we dit blijven monitoren en evalueren. Hiervoor willen we het toepassen van de PDCA-cyclus versterken. De PDCA-cyclus is een verbetermethode voor sneller verbeteren, innoveren en leren die veel in het onderwijs gebruikt wordt. We realiseren een monitoringsinstrument waarin dit model is opgenomen. We bespreken dit met het onderwijs en stellen bij waar nodig.

Het instrument wordt door de cultuurexperts ingevuld en besproken op strategisch, tactisch en operationeel niveau met onderwijs- en cultuurpartners, maar ook met betrokken partners uit andere domeinen: sport of welzijn bijvoorbeeld. Dit schept kansen om op strategisch niveau vanuit een integrale aanpak vraagstukken, innovatie, ideeën of issues op te pakken.

Doelstelling: het toepassen van de PDCA-cyclus is versterkt. Er is een instrument voor monitoring en evaluatie om te registreren op onderdelen uit deze cyclus. Dit is periodiek gedeeld en besproken met *alle* betrokken partners: uit onderwijs, cultuur en anders .

Doen op operationeel niveau

School-ontwikkelbudget

Binnen de begroting realiseren we voor elke school binnen CMK3 een ontwikkelbudget om het *waarom* en *hoe* te kunnen realiseren via de *wat*, ofwel acties, op de eigen school.

FluXus heeft een bedrag per groep vastgesteld, gelijk aan de wijze waarop we dit doen voor het Cultuurmenu. Door een bedrag per groep is de financiële slagkracht van kleine en grotere scholen beter in balans.

Dit ontwikkelbudget moet gezien worden als een *startkapitaal*. Reiken de ambities van de school over de grenzen van het budget, dan zal de school of in sommige gevallen het schoolbestuur financieel moeten bijdragen om de gewenste ambities te realiseren. Dit wordt concreet naarmate de operationele fase is uitgekristalliseerd.

In deze *operationele fase* zorgt de FluXus cultuurexpert onder andere voor advies, kennisdeling en organisatie omtrent:

- **wat gaan we doen aan deskundigheidsbevordering?**
- **wat moet er gebeuren binnen het lesprogramma aan materiaal/ methodes/ ontwikkeling/planning/ etc.?**
- **wat gaat dit betekenen voor de vraag aan de cultuurmaker en de verdere samenwerking, etc.?**

Doelstelling: elke school in Zaanstad en Oostzaan heeft een school-ontwikkelbudget binnen CMK3 om ambities en doelen te realiseren en hiermee cultuureducatie op school versterkt.

Realisatie van de ambities

Onze dialoog gestuurde aanpak vraagt van de FluXus cultuurexperts flexibiliteit en maatwerk. Ervaring leert dat je met verschillende types aan verschillende ambities werkt.

Cultuurmakers en andere betrokken partijen stemmen de inbreng van hun expertise af op de te bereiken doelen van de school. Dit vraagt ook van hen flexibiliteit en maatwerk. Het proces werkt vaak hetzelfde, maar de inhoud verschilt. Dit maakt ook dat we met elkaar sterker kunnen inzetten op inclusie. Immers de schoolpopulatie is een belangrijk uitgangspunt voor scholen bij het formuleren van hun visie en ambities.

Doelstelling: op alle scholen die meedoen aan CMK3 zijn in 2024 de ambities voor cultuureducatie gerealiseerd. Er zijn minder consumerende scholen.

Samenwerkingsprojecten

Naast de ontwikkeling op schoolniveau bestaat voor scholen en schoolbesturen de mogelijkheid om intenser rond een specifieke doelstelling samen te werken met FluXus, cultuur- en/of maatschappelijke partners. Deze projecten hebben een eigen budget. De inhoud is sterk verbonden aan de uitgangspunten van CMK3 waaraan de doelstellingen van het onderwijs gekoppeld zijn op strategisch niveau. Zie bladzijde 14.

Een voorbeeld van zo'n samenwerking is co-creëren. Dit is tijdens CMK2 erg succesvol gebleken en continueren we graag. Aan een co-creatie werken minimaal twee scholen en twee cultuurmakers mee. FluXus onderschrijft de definitie van co-creatie door Wikipedia: **co-creatie** is een vorm van

samenwerking, waarbij alle deelnemers invloed hebben op het proces en het resultaat van dit proces, zoals een plan, advies of product. Kenmerken van co-creatie zijn dialoog, 'common ground', enthousiasme, daadkracht en focus op resultaat. Voorwaarden voor succesvolle co-creatie zijn gelijkwaardigheid van de deelnemers, wederkerigheid, openheid en vertrouwen. Aan deze voorwaarden is het best voldaan in een gestructureerd maar creatief proces onder begeleiding van een procescoach/begeleider. Integriteit van deelnemers is vereist. Co-creatie wordt geacht goed bruikbaar te zijn voor het oplossen van complexe vraagstukken en het realiseren van veranderingen.

Hieronder geven we weer welke samenwerkingsprojecten we in ieder geval kansrijk achten binnen CMK3. Deze sluiten aan op de uitgangspunten CMK3:

- A. Samenwerking tussen onderwijs en de culturele omgeving;
- B. Kansgelijkheid bevorderen;
- C. Aansluiten op curriculumvernieuwing;
- D. Cultuureducatie geïntegreerd met andere vakken;
- E. Professionalisering.

A. Samenwerking tussen onderwijs en de culturele omgeving

Om het bestuurlijke uitgangspunt **samenwerking met de culturele omgeving** te versterken is actie nodig op:

1. **De culturele omgeving kennen:** via CMK-Extra werken we aan het projectplan BIJ DE INGANG MOET DE DREMPEL LAAG ZIJN. Hiermee ontsluiten we de culturele omgeving van de wijk digitaal en zijn meer cultuurmakers in de directe omgeving van school, in de wijk, vindbaar. Het vergroot de kans op het betrekken van een cultuurmaker die bij de school én leerling past.

Doelstelling: het resultaat van CMK-Extra is ingezet om succesvolle partnerschappen te realiseren tussen school en de cultuurmaker (in de omgeving van de school). Dit is met 80% van de scholen gerealiseerd.

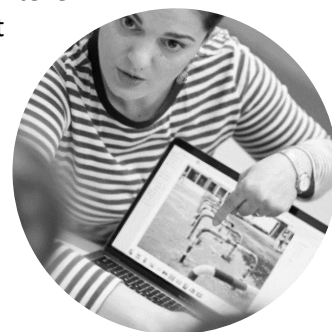
2. **Elkaars taal spreken:** in samenwerking met de onderwijspartners organiseren we kennisdeling met cultuurmakers omtrent, respectievelijk, *21st Century Skills* en *Bildung*. De schooleigen aanpak van de eenpitters willen we eveneens inzetten als onderwerp voor kennisdeling.

De manier waarop de term cultuureducatie wordt geïnterpreteerd in een onderwijssetting kan verschillen van de opvatting van de cultuurmaker. Wederzijds informeren en uitwisselen versterkt het begrip voor elkaars uitgangspunt. Dit geldt niet alleen voor de eerdergenoemde thema's, als *21st Century Skills* en *Bildung*, maar ook voor thema's als de *religie*, *antroposofie* en *creativiteit*.

Doelstelling: 4 bijeenkomsten over actuele thema's zijn in samenwerking met het onderwijs voor cultuurmakers gerealiseerd.

3. **Het breed delen en inzetten van co-creaties:** uit partnerschappen tussen scholen en cultuurmakers zijn gedurende CMK2 co-creaties gerealiseerd, zoals *De Kunst van de Taal*, *Themascripts*, *KunstZinnig voor Speciaal Onderwijs*, *Zaans Gemaakt*, *Verhaal & Atelier* en *Hollandse Meesters*. We merken dat deze en co-creaties in de toekomst niet vanzelf breed gedeeld worden onder scholen. Daarbij kan de communicatie en promotie niet alleen van FluXus komen. Met de schoolbesturen willen we onderzoeken of zij in de communicatie een rol kunnen spelen.

Bij co-creaties gaat het niet alleen om de realisatie, ook om de duurzame samenwerking met een cultuurmaker. De co-creatie is de blauwdruk. Dit werkt zo voor de scholen die ontwikkelpartner zijn, andere scholen kunnen de co-creaties inzetten om hun samenwerking met een cultuurmaker een startpositie te geven.

Doelstelling: op strategisch niveau is een communicatiestrategie ontwikkeld waardoor de resultaten van samenwerking tussen scholen en cultuurmakers breder zijn ingezet. Er zijn minimaal 4 nieuwe co-creaties gerealiseerd. Drie bestaande co-creaties zijn verbreed, verdiept en verduurzaamt op de scholen die al ontwikkelpartner zijn.

B. Kanselijkheid bevorderen

De beheersing van de taal is een belangrijke factor bij cultuurparticipatie. Het missiestatement van FluXus luidt: kunst en cultuur voor iedereen.

Taalontwikkeling is op verschillende manieren van invloed hierop: beheersing van de taal is nodig om mee te kunnen doen, kunst en cultuur kunnen je helpen om de taal te leren beheersen en door kunst en cultuur kun je een geheel andere, eigen (vorm)taal ontwikkelen. Hierdoor ontwikkel je zelfbewustzijn en zelfvertrouwen. De schoolbesturen en FluXus zijn ondertekenaars van het *Taalakkoord Zaanstreek-Waterland*. Niet voor niets wordt het bestuurlijk uitgangspunt kanselijkheid bevorderen gekoppeld aan taal- en mediaontwikkeling.

Kanselijkheid bevorderen we ook door de route richting kunst en cultuur voor alle kinderen zichtbaar te maken. Om zo alle leerlingen in staat te stellen om hun culturele vermogens te ontwikkelen moet de toegankelijkheid tot cultuur worden verhoogd. Dit doen we met partners in onderwijs, cultuur en in het sociaal domein.

Om het bestuurlijke uitgangspunt **kanselijkheid bevorderen** te versterken is actie nodig op:

1. **Het verbreden van De Kunst van de Taal:** anders leren door cultuur is voor FluXus Onderwijs een sterke slogan, die we op allerlei terreinen verwezenlijken. Binnen CMK2 hebben we met een aantal scholen, cultuurmakers en de schoolbesturen de co-creatie *De Kunst van Taal* gerealiseerd voor groep 1 t/m 3. Dit programma stimuleert de mondelinge taalvaardigheid door vanuit een prentenboek d.m.v. dans, drama en muziek de taal te verkennen. We onderzoeken met andere penvoerders in Noord-Holland of samenwerking met *Probiblio* van meerwaarde voor dit project en andere projecten kan zijn.

Doelstelling: co-creatie *De Kunst van de Taal* is verbreed tot een programma van voorschools t/m groep 8, waarbij ook ouders zijn betrokken.

2. **Het verlagen van drempels:** praktische drempels (het is te ver weg, niet in mijn buurt, niet in mijn wijk, niet in mijn stad), culturele drempels (het is niet voor mij, ik kan mij hiermee niet identificeren, ik vind geen aansluiting) en sociaaleconomische drempels (er is geen budget voor en/of de wegen naar budget zijn niet goed te vinden) moeten worden verlaagd.

Doelstelling: in twee wijken, in samenwerking partners uit het sociaal domein (wijkteam, JOGG, ...), scholen en meerdere cultuurmakers zijn minimaal drie projecten gerealiseerd die drempelverlagend werken én binnen- en buitenschools verbinden. De aanpak van deze projecten is gedeeld en verder ingezet binnen de gemeente Zaanstad en Oostzaan.

C. Aansluiten op curriculumvernieuwing

Hoewel ondergebracht onder *operationeel niveau*, hoort curriculumvernieuwing twee treden hoger te staan. Want dit is geen onderwerp om op de werkvloer aan te pakken als van bovenaf nog geen kaders zijn.

Door de schoolbesturen wordt dit uitgangspunt ingevuld met *kennis, kunde, gebruik van verschillende media en ontwikkeling van de vormtaal*, wat een logische koppeling is, kijkend naar de uitgangspunten van Kunst & Cultuur binnen het landelijke curriculum. En hieraan wordt gewerkt door cultuurmakers binnen het onderwijs, onder andere in de vorm van co-creatie, maar wordt door scholen en cultuurmaker niet zozeer aan curriculumvernieuwing in de zin van het Landelijk Curriculum gekoppeld.

Wat kunnen we doen om het bestuurlijke uitgangspunt **aansluiten op curriculumvernieuwing** in de zin van het Landelijk Curriculum te versterken?

1. **Kennis bij het team van Fluxus Onderwijs:** een aantal van ons is betrokken geweest bij de ontwikkeling van het nieuwe curriculum. Door het volgen van de actualiteit rond dit thema en het bijwonen van presentaties, zijn we redelijk op de hoogte. Maar om het daadwerkelijk mee te kunnen nemen in ons advies is méér nodig.

Doelstelling: voor het team van Fluxus Onderwijs is in samenwerking met het SLO een presentatie over curriculumvernieuwing georganiseerd. We nodigen cultuurmakers hierbij uit.

2. **Afstemming met schoolbestuur:** curriculumvernieuwing gaat niet alleen het leergebied Kunst & Cultuur aan, maar beslaat het onderwijs als geheel. Voor ons is het belangrijk om met de schoolbesturen te blijven afstemmen hoe het implementatietraject van het nieuwe curriculum er voor hún uitziet en hoe we daarop kunnen blijven aansluiten en vernieuwen.

Doelstelling: curriculumvernieuwing staat op de agenda van de stuurgroep cultuureducatie, waardoor cultuureducatie kan 'aanhaken' op de algemene ontwikkeling op de scholen. De éénpitters zijn hier individueel bij betrokken.

D. Cultuureducatie geïntegreerd met andere vakken

Talent is niet alleen toebedeeld aan de cultuurmaker, maar je kunt het zo ontzettend goed ontwikkelen in samenwerking met de cultuurmaker, door je onderwijs, je wijk, je buurt, jezelf erin onder te dompelen. Door een koppeling te maken andere vakken en domeinen creëer je als school de gelegenheid voor leerlingen om hun creativiteit en talent breed in te zetten.

Om het bestuurlijke uitgangspunt **cultuureducatie geïntegreerd met andere vakken** te versterken gaan we het volgende doen:

1. **Je talent ontdekken:** door zelfkennis ontdek je waar je goed in bent, waar je je prettig bij voelt, waar je meer mee wilt, waar je een *vonk* voelt. Een grote rol hierin speelt dat je jezelf moet kunnen herkennen in de persoon (cultuurmaker, leerkracht) die voor je staat of het materiaal dat wordt aangeboden. Herkennen dat dit ook voor jou is, wie 'jij' ook bent! Diversiteit in aanbod speelt hierbij een grote rol.

Doelstelling: in samenwerking met de bovenschools cultuurcoördinatoren (of afgevaardigden) is onderzocht hoe het ontdekken van talent zich verhoudt tot de cultuurmaker of leerkracht die voor je staat en het materiaal dat wordt aangeboden. Dit is verdiept door samenwerking met experts op dit gebied, bijvoorbeeld via de UvA. In afstemming met de schoolbesturen is opgedane kennis met scholen en cultuurmakers gedeeld.

2. **Talent ontwikkelen:** hiervoor heb je iemand nodig die jouw talent herkent, je helpt dit te ontplooiën en verstand heeft van hoe je dit verder kunt ontwikkelen. Voor het herkennen van interesses en/of talent heb je twee paar ogen nodig: van de leerkracht en de cultuurmaker, die samenwerken met elkaar. Voor het ontplooiën van talent heb je uitdaging in het lesprogramma (cultuureducatie geïntegreerd in met andere vakken) nodig en het voor het ontwikkelen moet je ook weten waar je buiten de school terecht kunt.

Doelstelling: met twee scholen is ingezet op talentontwikkeling en gedefinieerd wat de randvoorwaarden zijn voor succesvolle talentontwikkeling op school en buitenschools. Scholen en cultuurmaker hebben zaakvakken geïntegreerd met cultuureducatie en streven gemeenschappelijke leer- ofwel talentdoelen na. Daaraan is deskundigheidsbevordering voor alle scholen in Zaanstad over talent herkennen, ontplooiën en ontwikkelen gekoppeld.

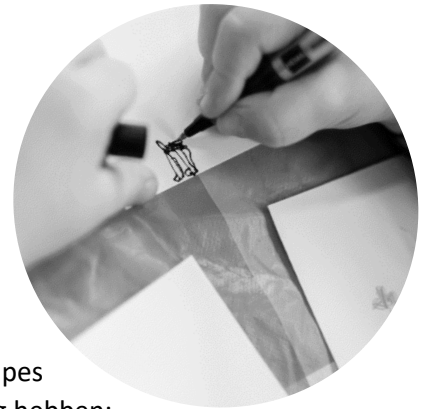
E. Professionalisering

Professionalisering kun je organiseren op de eigen school van het eigen budget, afgestemd op de eigen ambities, denk aan advies, teamtraining, coaching of co-teaching. Daarnaast wordt professionalisering georganiseerd op een school overstijgend niveau, waar afgevaardigden van verschillende scholen zich kunnen professionaliseren rond een thema. Dit wordt gefinancierd uit projectbudget. Bij beiden vormen zoeken we samenwerking met professionals en organisaties die gespecialiseerd zijn.

In het laatste geval gaat professionaliseren wat FluXus betreft met name om het vergroten van het referentiekader van leerkrachten. Dit is van belang voor het verder versterken van de positie van de cultuureducatie op school.

Het versterken van **professionalisering** doen we door, naast het maatwerk op schoolniveau, in te zetten op:

1. Het realiseren van *Cultuur in je rugzak* voor leerkrachten: alle leerkrachten krijgen de gelegenheid om een voorstelling, tentoonstelling, concert, lezing, workshop of museum te bezoeken onder leiding van een vak professional die met de groep reflecteert op de activiteit.
Frequentie: 6 keer.
2. We organiseren jaarlijks deskundigheidsbevordering rond een actueel thema. Mogelijke thema's zijn:
 - **Creatief Vermogen:** gericht op het organiseren van creatieve partnerschappen tussen scholen en cultuurmakers op de principes van co-creatie, waarbij alle partners een gelijkwaardige inbreng hebben;
 - **Inclusie en kansengelijkheid:** nader te onderzoeken wat.
 - **Procesgerichte Didactiek:** de didactiek van kunstzinnige oriëntatie, onderzoekend- en ontwerpend leren en andere onderwijsvormen waarbij de focus op het proces ligt.
 - **Art Based Learning:** een methode die kunst betekenisvol maakt en hierdoor hoger op de agenda komt bij scholen. Onlangs heeft cultuurcoach Dian Langehuijzen in het kader van haar master kunsteducatie onderzoek gedaan naar hoe je deze methode strategisch inzet om kunsteducatie hoger op de agenda te krijgen.
 - **Visual Thinking Strategies:** VTS is een leermethode met open vragen over kunst, waarbij vaardigheden als waarnemen, kritisch denken en (visuele) geletterdheid verbeteren door middel van geleide groepsdiscussies.
 - **Toeval Gezocht:** ziet kinderen als kunstenaars en wetenschappers in de dop en stelt dat hun creativiteit niet alleen de belangrijkste bron vormt maar ook de strategieën van hun leerproces kenmerkt.
 - **Cultureel Vermogen:** Cultureel Vermogen biedt een nieuwe, praktische kijk op de betekenis van cultuur voor de samenleving. Niet de vraag wat cultuur *is* staat centraal, maar wat cultuur *doet*. Daardoor verandert ook het perspectief op cultuureducatie en -participatie naar een integrale aanpak.
 - **Talentontwikkeling:** hiervoor zoeken we samenwerking met het LKCA.
 - **Curriculumvernieuwing en cultuureducatie:** hiervoor zoeken we samenwerking met het SLO.

Doelstelling: in samenwerking met cultuurmakers/cultuurpartners zijn 6 bijeenkomsten *Cultuur in je rugzak* en 4 momenten deskundigheidsbevordering rond een actueel thema georganiseerd.

... MET CULTUURMAKERS

Samenwerken voor cultuur

FluXus Onderwijs adviseert vanuit expertise in cultuureducatie en streeft naar verbinding van cultuurmakers met verschillende domeinen in de samenleving. In het sociaal domein via wijkteams, in sport via het Sportbedrijf, in de zorg via welzijnsinstellingen, in het onderwijs via scholen voor primair en voortgezet onderwijs. Daarnaast zorgen wij dat leerlingen hun talenten verder kunnen ontwikkelen en ontplooiën in de vrije tijd. Zo helpen we ieder Zaanse kind of jongere zijn eigen culturele loopbaan vorm te geven.

Verbinder tussen vraag en aanbod

Wanneer een school plannen maakt binnen het schooleigen budget omtrent de deskundigheid van het team, het schoolprogramma (binnen en buiten) en de samenwerking met de culturele omgeving kan de cultuurmaker betrokken raken op verschillende manieren. Bijvoorbeeld als workshopleider om een schoolteam deskundiger te maken in procesgerichte didactiek of door met leerkrachten lesmateriaal ter verdieping van een lesmethode te ontwikkelen of door onderdeel te worden van een werkgroep Bildung.

De FluXus cultuurexpert brengt de vraag van de school en de mogelijkheden van de cultuurmaker samen. In die gezamenlijkheid werken zij aan de ambities van de school. We dragen kennis over, dragen zorg voor het succesvol uitvoeren van activiteiten en doen een stap terug als onze rol uitgespeeld is. Eigenaarschap ligt bij de school.

We monitoren het proces door contactmomenten met de betrokken school en cultuurmaker en evalueren met de school en cultuurmaker op verschillende momenten. Is de beoogde oplossing gerealiseerd? Is er verbreed, verdiept of verduurzaamd? Had het beter of efficiënter gekund? Wat is de volgende stap? Dit wordt opgenomen in het instrument voor monitoring en evaluatie.

Doelstelling: op basis van de ambities van de school zijn alle scholen aan een cultuurmaker(s) gekoppeld waarmee de beoogde doelstellingen zijn gerealiseerd. Soms is dit een nieuwe samenwerking, soms gaat het om een samenwerking die wordt gecontinueerd. Dit kan een cultuurmaker binnen Zaanstad zijn of daarbuiten.

Curriculumvernieuwing: samen sterker

Al eerder in dit plan is de realisatie van co-creatie genoemd als vorm van curriculumvernieuwing. Bijvoorbeeld *Hollandse Meesters*. Een beeldend project, verdiepend op de methode *Laat Maar Zien*, om leerlingen met andere roots meer over de Nederlandse cultuur en identiteit mee te geven, via beeldende kunst. Duurzaam, door de verbinding aan de lesmethode en de inzet van de leerkracht.

Of *Zaans Gemaakt*: samen met denker en maker Astrid Poot ontwikkelden vier verschillende scholen een serie maaklessen geïnspireerd op het industrieel erfgoed van de Zaanstreek. In de lessen worden verhalen verteld en gaan de leerlingen zelf aan de slag met heldere maakopdrachten.

Op een nieuwe manier met de klas onderwerpen uit de geschiedenis, aardrijkskunde of natuur behandelen kan met de *Themascripts*. Met een themascript werk je in zes lessen van 45 minuten naar een afsluiting van een thema in de vorm van een toneelstuk van 15 – 20 minuten. Er is voor elke leerling een rol met tekst. Leerkrachten maken gebruik van een kant-en-klaar script met tekst en regieaanwijzingen. Er is een lesbrieven én er kan een teamtraining aan gekoppeld worden.

De cultuurmaker én de leerkracht staan bij deze innovatie in hun kracht. De een voedt de ander vanuit de eigen expertise. Wat we merken is dat de betrokken cultuurmakers lang niet genoeg betrokken zijn bij het verbreden van het gebruik van de co-creaties. Iets wat we, naast de betrokkenheid van de schoolbesturen, willen versterken om zo breder draagvlak en gebruik van de co-creaties te realiseren.

Doelstelling: de cultuurmakers worden nauw betrokken bij het verspreiden van kennis over de co-creaties. Er is twee keer een *You know what...* georganiseerd. Een bijeenkomst waarbij ontwikkelpartners (cultuurmaker en school) gezamenlijk een pitch verzorgen voor de andere ontwikkelpartners. Cultuurmakers zijn betrokken bij de promotie via onze periodieke *Onderwijs Update*, die alle scholen én cultuurmakers uit het onderwijsnetwerk ontvangen. Dit is eveneens gedeeld in de *FluXus Nieuwsbrief* voor cultuurmakers die ook in de vrije tijd actief zijn.

Samen kennis ontwikkelen en delen

‘Elkaars taal spreken’ is een veelgehoorde opmerkingen vanuit het onderwijs als het gaat om samenwerken met cultuurmakers. Al eerder in dit plan onder **Samenwerking met de culturele omgeving** hebben we genoemd dat we in samenwerking met het onderwijs kennisdeling organiseren over *21st Century Skills* en *Bildung*, maar ook voor thema’s als de *religie*, *antroposofie*, *creativiteit* en *kansengelijkheid*.

Voor onderwijs en cultuurmakers organiseren we deskundigheidsbevordering rond: *Creatief Vermogen*, *Inclusie en kansengelijkheid*, *Art Based Learning*, *VTS*, *Toeval Gezocht*, *Cultureel Vermogen*, *Talentontwikkeling*, *Procesgerichte Didactiek*, *Curriculumvernieuwing en cultuureducatie*: door gezamenlijk expertise op te doen, ontwikkel je je samen en dan is het ‘spreken van elkaars taal’ wellicht niet zo’n uitdaging meer.

Doelstelling: 4 bijeenkomsten over actuele thema’s zijn georganiseerd. Bijvoorbeeld *Creatief Vermogen*, *Inclusie en kansengelijkheid*, *Art Based Learning*, *Procesgerichte Didactiek*, *VTS*, *Toeval Gezocht*, *Cultureel Vermogen*, *Talentontwikkeling*, *Curriculumvernieuwing en cultuureducatie* hiervoor nodigen we cultuurmakers en onderwijs uit.

Anders bekwaam

Binnen Zaanstad worden cultuurmakers ingezet bij werkdrukverlaging van het schoolteam. Met schoolbestuur Agora zijn tijdens CMK2 richtlijnen ontwikkeld voor deze samenwerking, die niet moet gaan om ‘de kunstenaar die even een kunstje doet en weer vertrekt’, maar moet gaan om een samenwerking waarbij de skills en knowhow van de cultuurmaker, in dit geval een kunstvakdocent, geïntegreerd worden met het lesprogramma.

Het managen van een volledige klas zonder de aanwezigheid van een leerkracht, het afstemmen van lesstof, het onderdeel gaan uitmaken van een schoolteam vraag soms competenties die nog verder doorontwikkeld kunnen worden.

Momenteel wordt er door schoolbesturen in Nederland gesproken over samenwerken met de I-Pabo om anders bekwamen, waaronder cultuurmakers, deskundiger te maken in het meedraaien met een schoolteam. Het is onze ambitie om op deze ontwikkeling aan te sluiten met cultuurmakers uit ons netwerk.

Doelstelling: voor cultuurmakers uit ons netwerk is deskundigheidsbevordering in samenwerking met schoolbestuur Agora en de I-Pabo gerealiseerd. Daaropvolgend is kennisdeling en coaching georganiseerd.

... MET RISICO

Projectrisico's	Hoe groot is de kans op dit risico?	Hoe erg is dit?
Niet kunnen komen tot een integrale visie en daaruit voortvloeiend een cultuurconvenant.	Er is al eerder getracht om in Zaanstad te komen tot een convenant voor cultuureducatie. Hier was niet genoeg draagvlak voor gecreëerd en bleef erg op operationeel niveau hangen.	Het is de eerste stap in de realisatie van de een integrale aanpak. Starten met een visie! Lukt dit niet, dan zullen we dit moeten oplossen door terug naar de tekentafel en de besprekingen te hervatten.
Onze rol is toch niet voldoende duidelijk voor betrokkenen.	De rol van FluXus is jarenlang een vermenging geweest van aanbod en advies, soms zijn conclusies snel getrokken.	Als onze samenwerkingspartners geen vertrouwen hebben in onze onafhankelijke positie wordt het lastig om sommige doelen te bereiken, zoals kennis delen of co-creëren om te delen. Een oplossing zou het consequent delen van best practices en testimonials kunnen zijn.
Mensen blijven op hun eigen eiland zitten omdat ze zich bedreigd voelen, in plaats van delen en verbinden.	In het werken met ZZP'ers in de creatieve sector kan dit gebeuren, maar we achten de kans klein. Ook scholen kunnen elkaar in de weg zitten: bijvoorbeeld binnen één wijk, wanneer je je als school wilt profileren.	Het kan belemmerend werken bij co-creatie met meerdere cultuurmakers en scholen. Een goede procesbegeleider, zoals de cultuurexpert, moet werken aan vertrouwen.
Schotten in regelingen en afdelingen op overheidslagen.	Groot. We merken dat sommige afdelingen binnen het Rijk en de gemeente elkaar niet vanzelfsprekend opzoeken en hierdoor kansen op verbinden en versterken laten liggen.	Dit kan vertragend werken en ambities op het gebied van de integrale aanpak worden mogelijk niet allemaal gerealiseerd. We lossen dit op door onderwerpen te agenderen en verschillende partijen hiervoor aan tafel te krijgen.
De scholen, cultuurmakers en cultuurexperts kunnen de bestuurlijke uitgangspunten niet eigen maken.	Door goede communicatie en informatie is de kans klein.	Als samenwerkingspartners zich de uitgangspunten niet eigen maken is vertaling naar tactisch en uitvoering op operationeel niveau niet goed mogelijk. FluXus zal i.s.m. met de onderwijspartners de vertaalslag moeten verbeteren.
De stappen richting het operationele niveau duren te lang.	Door tijdgebrek, personeelstekort of andere belemmeringen kan het formuleren van waarom en hoe eindeloos duren.	Hierdoor raakt de schwing uit het proces en hebben betrokkenen de neiging om zich terug te trekken. Dit moeten we oplossen door te inspireren op de wat en voorproefjes te organiseren van wat mogelijk zou kunnen zijn.
Personeelstekort in het onderwijs zorgt voor vertraging.	Door de werkdruk binnen het onderwijs is de kans groot dat het realiseren van ambities op de lange baan geschoven worden.	Hierdoor gaat de planning van CMK3 uitlopen en kunnen we doelen niet realiseren voor 2024. Door in te zetten op een sterk betrokken directie, kan dit meestal intern worden opgelost.
Een PANDEMIE!	Groot.	We lopen het gevaar kwalitatieve en kwantitatieve doelen niet te bereiken. Door flexibiliteit en de inzet van creativiteit doen we wat kan.